

Trpljenje in smrt.

Velikonočna misel. — Zapisal I. Stenar.

Kaj je trpljenje in smrt, čemu in odkod? Odgovorite vi, ki prižigate luč prosvete, ki kažete nova pota in delate steze, ki po njih ni hodila še človeška misel. Videli ste trpljenje, grenko in bridko, kot trepetajoča solza, ki jo pretaka plemenita ljubezen; videli ste smrt, resno in neizprosno, kot sodnik, ki terja pravico; a odgovora ne veste, morda tudi nimate poguma odgovoriti.

Kaj je trpljenje? Bridka nerazumljiva ironija usode, krivična in vredna, da bi jo človek z gnevom in obupom preklinjal, kakor je preklinjevanja vreden zlobnež, ki utrga in pohodi nežni cvet v zorni pomladi? Ali pa je grenko zdravilo, ki daje moč in življenje? —

Čemu si trpela, Nioba? Če so te bogovi obsipali z materinskim blagoslovom, si pač bila po pravici ponosna, kraljica tebanska, ko te je šestero sinov in šestero hčera spremljalo do oltarja; plemenite Tebanke so tebi in tvoji sreči na čast prižigale kadilo — v zavist Latoni. Nisi bila še okusila grenkega trpljenja in v sladkem ponosu materinske sreče in oboževanja si govorila: *Maior sum, quam cui possit fortuna nocere*. Vzvišena sem nad usodo. Prezirljivo si gledala na Latono, češ, samo dva imaš Apolona in Diano — a jaz... A mogočna boginja ne odpusti razžaljenja; sin Apolon se kruto maščuje nad tabo, njegova smrtonosna puščica ti pomori sinove, hčere se ti zgrudijo mrtve, najmlajša beži v tvoje naročje kot plaha srna pred divjim lovцем. Zastonj; tudi ta se sesede mrtva; mati, okameniš od strašne groze.

Pred kratkim sem videl njen kip v Florenci; najljubša hči v njenem naročju steza k nji mlade roke, obupane, onemogle; mati, sklonjena nad njo, jo z desnico objema, z levico seza nazaj nad glavo, držeč kos plašča; varovati hoče svojo edinko, varovati s svojim lastnim telesom, odvrniti smrt vsaj od najmlajše, edine. Zastonj; jeza maščevavne boginje hoče imeti vse, tudi njo samo. Zastonj upira nesrečna mati oči proti visokemu Olimpu, kjer se nesmrtni bogovi igrajo z usodo revnih smrtnikov; morda se polasča njene duše brezuspešno kesanje, obup, morda tudi neizmerno zaničevanje do nje, ki se prekruto maščuje. Zastonj!

Čemu si trpela, Nioba? Čemu si bila srečna? Ali samo zato, da se ti je trgalo srce, ko ti je Apolon moral tvojo srečo? Ali se bogovi tako kruto igrajo

s človekom? Tvoj kip je uganka, skrivnost; morda ga bogovi sami ne razumejo... Saj so morda sami igrača v rokah Moire, usode.

* * *

Se drug kip trpljenja in smrti sem videl — v Vatikanu. Laokoon in njegova dva sinova umirajo strašne smrti; silna kača objema vse tri v smrtnem objemu. Kaj si zakrivil, svečenik Pozejdonov, da si zaslužil tako strašno kazen? Svaril si rojake Trojance pred lesenim konjem, češ, da je to poguba zanje. Jeli ljubezen do domovine pregreha? Zakaj je obup, groza in smrt tvoje plačilo? A zakaj trpita in umirata tudi tvoja sinova, ki morda niti ne poznata še sveta in greha? Tudi ta kip mi je uganka; skrivnostna, nerazrešena in nerazrešljiva uganka, uganka življenja, trpljenja in smrti. Čemu živimo, čemu trpimo in čemu umiramo?

Morda je imel vendarle prav grški pesnik, ki je rekel: Najboljše je, ne roditi se. A rodili smo se in živimo; čemu in zakaj? Morda zato, da živimo hip prijetne mladosti, sladke sanje, a da se s studom in jezo zbudimo iz sanj in ne vemo, čemu smo sanjali in čemu se jezimo? Ali pa zato, da s kruto brezobzirno roko trgamo krasno cvetje, ga poduhamo in kot neumna žival pohodimo? Da čutimo strupeno sladkost greha in obup razočaranja? Torej je moto našega življenja:

Na mojih potih ni cest,
na mojem nebu ni zvezd,
v moji duši tema,
v mojem srcu boleš —

in njegov finale: O svet, preklinja te obup! Nioba in Laokoon — dva kipa obupa in smrti.

Razrešite to uganko, vi, ki prodirate v skrivnostne globočine naravine in v nerazumljive tajnosti človeške misli.

* * *

Ne veste odgovora; peljem vas pred tretji kip, ki sem ga takrat videl.

Najidealnejši je ta kip, ker izraža največ vsebine in najgloblje misli. Tudi ta kip je kip trpljenja in smrti, a ni uganka, ker je tudi kip življenja.

Mati Žalostna, več nego sedem ostrih mečev ji je prebodelo srce; pekoča solza ji teče po deviškem

licu; v naročju ima mrtvega Sina. Ta kip poznate, videli ste ga že; imenujete ga Pietà, cenite ga tudi kot umetniško delo — a postojte tudi pred njim in mislite. — — —

Razumeti hočete življenje, trpljenje in smrt. Ali ne vidite v tem kipu življenja, trpljenja in smrti? Ne vidite li tu moči in poguma? Ni-li ta Mati potrebovala gigantskih moči, da ji srce ni otrpnilo, okamenelo, kakor Niobi, ko so ji umorili edinega Sina? Navzoča je bila pri Njegovi smrti, a ona še živi; vsak udarec, ki ga je moral pretrpeti njen Sin, je bil meč, ki se ji je zaril globoko v srce, in vsaka nedostojna beseda, ki jo je moral slišati On, je kot ostra puščica ranila njeno dušo; a njeno srce še bije

in njena duša ljubi tiste, ki so njega sovražili. Glejte, odgovor na zagonetni kip Niobin. —

Tudi On je trpel, umrl strašne smrti, smrti krivice in sovraštva, ker so Mu jo zadali po krivici in iz sovraštva; smrti ljubezni in milosti, ker je umrl iz ljubezni, da bi nam zaslužil milost. A umrl je vdano, zmagovito, ne obupan in premagan; umrl je prostovoljno in veličastno, ne kot igra slepe usode ali vsled zagrešenja. Njegova smrt je ljubezen, odpuščanje in odrešenje. Glejte, tako umira najvišji Svečenik, da reši uganko smrti, ki je Laokoon ne more rešiti.

Glejte, to je kip življenja in vstajenja... Trpljenje in smrt pa — zdravilo, ki daje moč in življenje.

V mladost nazaj!

Zložil Anton Medved.

Ne maram biti samotar,
in vendar sem hladen in top.
Za čile družčine prestar,
premlad se zdim za tihi grob.

Kam naj bi torej šel? Na kraj,
kjer ni ne dneva, ne noči,
kjer vlada mir in hrupen raj,
kjer so ljudje in ni ljudi?

V mladost nazaj! Enkrat samo
na krilih Ikarovih vsaj
spomin me nesi pod nebo:
V mladost nazaj, v mladost nazaj!

Nebeškega plemena čut
raztopi v prsih mi srce
kot vosek, in duha perut
omahni v večnosti morjé!

Na materinem grobu.

Zložil Gr. Koritnik.

Sanjaj, mati, sanjaj mir in srečo,
blaženstvo, ki onkraj groba cvete,
svetlo večnost, v dalje zvezd blestečo —
sanjaj, mati, misli jasne, svete!

Jaz sem klical za teboj spomine,
nem sem plakal svoje težke čase,
duh nemiren, tih, zamaknjen vase,
je za tabo plah strmel v praznine...

Kje si, mati? kje je skrbna roka,
ki nam bele je kazala ceste —
polne upe, vzore jasne, zveste
in morjé ljubezni za otroka?

V siromaštvu smo se v svet ločili,
delali smo, v solzah krvaveli,
svetli cilji so nam pobledeli,
polni upi v solzah iztočili...

Znoj in solza — delo in lepota —
srečna mati, prosta si te sreče!
Jaz pa romam svoja težka pota,
misli mislim bisere roseče...

